

Så pratar en fyraåring

Catarina Sjöberg
Leg logoped
catarina.sjoberg@regionhalland.se

Kontakta mig gärna vid frågor

Läs mer i boken
Språkleka i förskolan; Gotha fortbildning

Illustrationer från Teresa Tingbrand,
"ett päron till morsa"

Alla foto är tagna på "mina barn"

Fyråringen, 190322/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

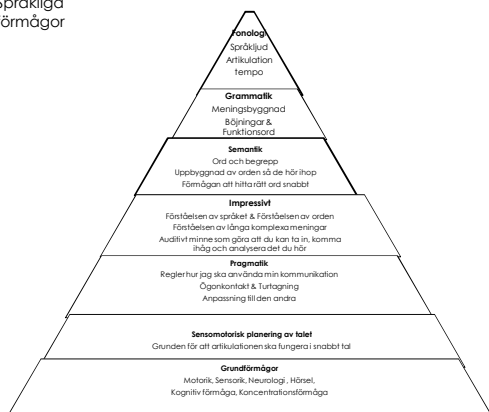

Språkliga förmågor

Fyråringen, 190322/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

Testa och
provämna och
ljud
Allt finns, allt
kan ha namn,
pratar med
kroppen,
ger ljud,
jollar

Korta meningar
och uttryck
Använda ord till
att lå eller
protestera
Böja första och
andra mer

Använda
språket till att
spåvaka lek
och socialt
Hämta kunskap
och testar olika
sätt att uttrycka
sig på

På väg mot läs
och skriv
Språklig
medvetenhet -
från innehåll till
form

Sätta namn
och lå kall på
allt runt omkring
mig
Förstår enkla
ord men
mycket
kroppsspråk

Sätta ihop till
meningar och
använda ord
snabbt
Förstår mer vad
som sägs
Behöver prata
av sig frots
massor av
språkliga
misslag
Tid och
koncentration
hjälpa att
komma vidare

Använda
språket till att lå
förklarar och lå
kall på världen
Språket blir en
stycka i leken
och i familjens
vard
Hjälper mig att
förstå och
lära

Fyråringen, 190322/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

<p>3 år Pragmatik Ögonkontakt, intresserade av att prata och leka Pekar och visar Lyssnar på instruktioner Kan leka bredvid-lek men har börjat leka tillsammans med något annat barn Tar initiativ till samtal och kan vara kvar i samtalet med dig en stund. Börjar leka föreställande lekar och tar hänsyn till dig i leken Hur långt har de kommit i lek-utvecklingen? Viken lek tillåter språket de oftast vara med i?</p>	<p>3 år Lexikalt 1000 ord och mer Önskar att kommunicera och styra lek och aktivitet med tal och språk. Börjat med småttsord Inte, i, på, jag, min, Calles. Förstår stor, många, enstaka färger, enstaka kroppsdelar.</p>	<p>3 år Uttal Mycket instabilt</p>	<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Fyraåringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped</p>
<p>3 år Grammatik 2-4 ordsmeningar huvudord och funktionsord Böjer enkelt – bilar, stolar Använder imperfekt, badade, springade Kan använda dina ord för att prata längre meningar Kommenterar lite vad som händer Kan svara ja/nej på era frågor</p>	<p>3 år Förstår vad jag säger Förstår överordnade ord såsom kläder och frukt men även underordnade ord såsom t-shirt, shorts, äpple och päron. Förstår enkel instruktion – Lägg ballen i lädan Förstår enkel instruktion med flera element – Sätt spannen och spaden i skåpet. Förstår VAD/VAR frågor (men inte VEM) Kan utföra enkla uppmaningar och dra egna slutsatser Nallen är hungrig – kan du hjälpa nallen?</p>		

<p>Fyraåringen resonerar och experimenterar med språket</p>	<p>Fyraåringen har ett så govt som färdigt språk för både uttal och grammatik, vilket gör att barnet kan göra sig förstådd också utanför familjen. Talet låter mer och mer vuxenlikt vad gäller meningsstruktur och ämnen.</p>	<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Fyraåringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped</p>
<p>Fyraåringen hittar på och vill berätta – på väg in mot fantasins värld</p>	<p>En fyraåring berättar själv och kan hjälpa lyssnaren genom att ge mer information om lyssnaren inte förstår</p>	
<p>Fyraåringen förstår och pratar och använder språket i leken</p>		

<p>Fyraåringar frågar ofta "varför?" och funderar "tänk om ..."</p>	<p>En fyraåring kan anpassa språket till vem som lyssnar småbarnsspråk till ett spädbarn och mer vuxet språk till den som är äldre.</p>	<p>De berättar gärna egna sagor. De berättar gärna sagor som de hört förut men kanske med en liten mer personlig touch</p>	<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Fyraåringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped</p>
<p>Fyra åringen hittar på och vill berätta – på väg in mot fantasins värld</p>	<p>Basen börjar bli färdig och då kan man använda språket på en högre mer funktionell nivå</p>	<p>Fyraåringen gillar att lyssna på längre sagor och berättelser</p>	

Så vad är problemet då?

Fyråringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

Alla barn utvecklas olika
Vissa springer av sig själv, en del
behöver vila och stabilisera sig innan
de tar nästa steg och andra behöver
stöd och draghjälp för att komma
vidare.

Alla barn klarar inte av att ta till sig från
det allmänna språkbadet – varför inte?

Illustrationer av Teresa Tingbrand

Fyråringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

Språklig sårbarhet

- Språkstörning
- Barnet har precis mött svenska språket
- Barnet har varit upptagen med annat, sjukdomar, sorg, trauma
- Familjesituationen är instabil
- Låg språklig stimulans
- Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar
- Låg begåvningsnivå
- Man misstolkar barnets förmågor och
- Kraven på barnet är för högt för snabbt eller för mycket

Fyråringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

Stegen in i leken

Uppleva och Upptäcka – saker händer och upplevs. Omgivningen tolkas och sätter ord på händelsen.

Göra – att använda och testa saker, hur funkar de? Att göra och prova, själv eller bredvid min kompis

Titta – imitera och göra lika. Dela med mig och lära av min kompis. Turas om, vänta på min tur. Förstå icke verbal kommunikation och känslouttryck.

Lyssna – förstå orden som används, lyssna på instruktioner och lek ihop. Förstå vad lek och samtal betyder och häng på.

Säga – lägga sig i samtal och diskussion, kunna argumentera och diskutera hur och på vilket sätt jag är med i leken.

Fyrådringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg, Logoped

Goda läsare - vad krävs?

Stark språklig förmåga

Vana och kärlek till bokstäver och böcker

Stark språklig medvetenhet

Fyrådringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg, Logoped

Högläsning – en nödvändig gåva...

Få föräldrar att läsa, varje kväll...

Fyrådringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg, Logoped

Ju mer språk som utvecklas, ju mer påverkar det leken, till slut tar leken oss in i literacyn vilket tar oss vidare in i kunskap, skolsystem, inläring och samhälle

Att lekläsa och lekskriva sker bara om man har sett andra läsa och skriva runt omkring sig.

Att prata och kommunicera är grundat i vår biologi som gruppvarerler men att läsa och skriva är något vi lär oss, **om** vi känner att vi har behovet.

LAHAT
ARZOMBISANA

Fyraöringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

---

4 åringen

Språkjud och artikulation

- De språkjud som fortfarande innebär svårigheter kan vara
  - F och S-ljud
  - Tonande ljud som b,d,g kan vara svårt fortfarande
  - R,sjtje-ljud
  - Konsonantkombinationer
- Artikulationen är fortsatt något bristfällig och för snabb för vad barnet kan hantera
- Artikulationshastigheten är mycket lägre än för vuxna
- Hen "slarvar" – nej men stabiliteten finns inte där
- Barn pratar rent om de kan prata rent, men orkar inte alltid.

Fyraöringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

---

4 åringen

Språkjud och artikulation – vanliga avvikelser – härs hos yngre barn

Dentalsering
Ljud som produceras med tungbas flyttas fram och utfärs med tungspets
k>t
G>d
Ng>n

Asimilation
Ljuden förgår av sig på varandra
Lejan > jejan
Vatten > datten

Meltes
Ljuden byter plats
Vap > vaps
Stövar > stövar

Klusterering
Väsende likheter såsom sl,vj, tj blir expanderande kluster såsom t.d
Fat > fat
Simma > limma

H-ering
Allt i början ersätts med H
Vatten > hatten
Sal > hal

Klusterreduktion
Två konsonanter blir en
Spöke > pöke
Mjök > mök

Reducering
Ljud tas bort
Stavelser tas bort
Banan > nan
Telefon > fon

Velarsering – ej hos yngre
Bakre ljud flyttas framåt
T > k
D > g
N > ng
H - ering
S > tj

Fyraöringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

---

4 åringen

Grammatik och meningsbyggnad

Strukturen ska finnas men allt kan vara instabilt

Meningar är längre och innehåller både **innehållsord** såsom

- Substantiv – namn på föremål
- Verb – aktivitetsord
- Adjektiv – beskrivande ord

Funktionsord som

- prepositioner - på, i, framför, bakom, bredvid...
- Konjunktioner – och, som

Substantiv kan ändras till

- **pronomen** – jag, han, hon, vi, den, det, min, vi...

Verb och adjektiv böjs efter

- Tidsform - gå, gick, springa, sprang, sprungit
- Komparation – stor, större, störst, lång, längre, längst

Bestämd artikel – en, ett

Ändelser – huset, husen, bilen

efter genus – den stora bilen, de stora bilarna, det stora äpplet

Ordföljden ändras beroende på innehåll

- Kalle kommer nu
- Nu kommer Kalle
- Kalle kommer inte nu
- Nu kommer inte Kalle

Fyraåringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg, Logoped

Hur utvecklar vi grammatiken?

Den vuxna bör

- Upprepa och förklara
- Långsamt, tydligt och korrigerat
- Omtagningsloop och förklaring

Barnet måste

- Testa och få feedback
- Misslyckas och få feedback
- Igen och igen och igen...

Fyraåringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg, Logoped

---

4 åringens lexikon

- Fyraåringen börjar hitta mer i sitt ordförråd och kämpar med att bygga upp ett varierat och lätt bibliotek med olika associationer
- Ljudlika associationer – hund & rund
- Syntagmatiskt - hunden skäller, hunden farlig
- Paradigmatiskt - Överordnat och underordnat
  - Svea–pudel - **hund** – sällskapsdjur – tama djur – djur

• (Eva-Kristina Salameh et al)

Fyraåringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg, Logoped

Ordförråd

utan ord blir det svårt att formulera sig

Du måste bygga upp ditt ordförråd successivt

Orden delas upp i kategorier och hierarkier, överordnat och underordnat system – som i ett **bibliotek**

I ett bra ordförråd hittar du lätt och snabbt och kan bygga ut

Ordförrådet är som ett stort **spindelnät** som ska sitta ihop – drar du i en tråd ska du få fram ordet direkt. Du kan **associera** och dra i många trådar och ändå få fram samma ord.

Fyraåringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg. Logoped

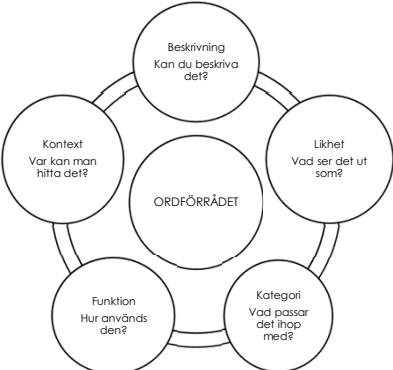

Lek, förklara & koppla ihop orden

Fyraåringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg. Logoped

---

4 åringen språkförståelse

- Hänger ofta ihop med hur stort ordförråd och grammatisk förmåga
- Många fyraåringar behöver extra tid på sig
- Fyraåringen gillar att lyssna på längre sagor och berättelser
- De kan börja ifrågasätta vad du säger och förstår när du förklarar i enkla termer.

Fyraåringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg. Logoped

---

4 åringens pragmatiska förmåga

- De leker mer tillsammans med andra barn vilket gör att de tränar sin pragmatiska förmåga hela tiden
- Ibland blir det för mycket och då måste man vila
- En fyraåring berättar själv och kan hjälpa lyssnaren genom att ge mer information om lyssnaren inte förstår
- De kan anpassa sitt språk och sätt att kommunicera lite till vem de pratar med. De pratar babysnack med yngre och mer vuxet med äldre.
- De kan sitta och prata med sig själv när de leker och ändra röst och ibland även dialekt.

Fyraåringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

Föräldraoro

- Vid 18 månaders ålder har de flesta föräldrar osäker blick för barnets språkutveckling, framför för språkförståelse
- Oroliga föräldrar hittar du mer bland högtbildade föräldrar
- Oroliga föräldrar påpekar ofta uttal
- Så en förälder som är orolig för att *mitt barn inte förstår vad jag säger* – är ett observandum

Fyraåringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

Föräldrarfrågor

Ärlighet och Instabilitet i det språkliga systemet kan visa sig i

- Språkstörning
- Läs och skrivsvårigheter
- Allmänna inläringssvårigheter
- Snabbt och otydligt tal
- Oralmotoriska svårigheter
- Stämning
- **Ätproblematik**
  - Vilken mat gillar de
  - Äter de allt
  - Tuggar de allt
  - Dregling
  - Ämning och tidig ätutveckling

Hörsel

- Mycket öroninfektioner

Leken

- Hur leker barnet
- Med vem leker barnet helst
- Vilka lekar leker de helst

Fyraåringen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

De flesta barn på vår jord pratar mer än ett språk

Ju mer näring ett språk får,
Ju mer växer och utvecklas det

Illustrationer av Teresa Tingbrand

Fyrådingen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

Fakta om flerspråkighet

- Majoriteten av världens barn pratar mer än ett språk.
- Flerspråkighet medför aldrig en språkstörning - språkstörning slår på alla språk
- Språken **utvecklar varandra** - de utvecklas inte var för sig.
- För att lära sig ett språk måste barnet exponeras tillräckligt mycket för det.
- Självkort ska varje förälder prata "sitt" språk. Om familjen har tre-fyra språk kommer de språk som **pratas mest att utvecklas mest.**
- Språk lär man sig bäst när det **finns ett behov** och språket **funkar funktionellt.**
- Så - hur mycket faktisk tid är barnet på förskolan och hur många minuter exponeras barnet för de olika språken?

Illustrationer av Teresa Tingbrand

Fyrådingen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

Stämning – hopp och stopp i talet

- Jag har så många smärta saker att berätta - men min mun är så liten så jag den hinner inte med

2½ - 4 år
Språk och lek exploderar

Leker mer med prat
Börjar leka mer med andra, mer prat, mer lek, mer kommunikation

Munnen hinner inte me'

Sårbarheten för att reagera med just stämning finns biologiskt hos just det barnet.
Skapa balans så barnet hinner med. Titta på yttre och inre faktorer. Hur blir det balans i vardagen?

Konkurrens om Prat platsen

För mycket krav på allt jag ska hinna med och klara av

Fyrådingen, 190522/23 Catarina Sjöberg Leg Logoped

Balans mellan krav och förmågor

Hur påverkar det barn med språklig sårbarhet?

Kravbilden av vad de ska orkar och klara av

Deras **Resurser** och förmågor

Hur ser barnets starka och svaga system ut?

Först sänka kravbilden sedan öka resurserna...

Hur kan vi göra dagen lagom?

Fyrådringen, 190522/23, Catarina Sjoberg Leg, Logoped

Sänk kravbilden och skapa förutsättningar för inläring

Lugna hörnar och låg ljudvolym

- Stunder med återhämtning och icke-pratvila
- Små pratgrupper ute och inne.

Specialtime är guld värd

- 5 minuter ensam med mig

Skapa Tid

- Sänk taltempot
- Våga vara långsam
- Använd pauser, våga vara tyst, våga vänta
- Tid att analysera – tid att tänka – tid att formulera sig – tid att svara

Flyt med strömmen istället för att lägga in dammluckor

- Kommentera istället för 1000 frågor
- Ögonkontakt, lyssnar barnet?
- Testa att inte säga NEJ – häng med i barnet fantasi och tankar
- Fundera och klura tillsammans – sätt ord på fantasivärlden – tänk om - tolka, förklara och återkoppla
- Förståelse – var språktolk och kommentator i leken
- Var på samma ställe som barnen

Fyrådringen, 190522/23, Catarina Sjoberg Leg, Logoped

Tack för att ni lyssnade och hoppas vi ses igen!

Fyrådringen, 190522/23, Catarina Sjoberg Leg, Logoped
